

LAKIALOITE 3/2003 vp

Laki rintamasotilastunnuksesta

Eduskunnalle

Lakialoitteessa ehdotetaan, että rintamasotilastunnus myönnettäisiin rintamasotilalle, joka on vuosien 1939—1945 sotien aikana osallistunut puolustusvoimien joukoissa varsinaisiin sotatoimiin reserviläisenä, nostomiehenä, vapaaehtoisena tai vakinaisessa palveluksessa olevana. Rintamasotilastunnukseen ovat lain mukaan oikeutettuja vuonna 1944 palvelukseen määrättyt jatkosodan loppuvaiheessa rintamaolosuhteissa ja rintamaolosuhteisiin verrattavissa sota-tehtävissä palvelleet veteraanit.

Rintamasotilasasetuksen (772/1969) mukaan rintamasotilastunnuksen saadakseen sotilaan on täytynyt kuulua rintamavastuujoukkoihin ja toimia sen alueella tai kuulua ilmatorjunta- ja rannikkojoukkoihin. Ilmatorjunta- ja rannikkojoukot saattoivat olla pitkän matkan päässä varsinaisesta itärintamasta. Myös linnoitusrakentajat ja viimeksi miinanraivaustoimiin osallistuneet ovat saaneet vuonna 1999 ko. tunnuksen. Muilta samalla seudulla koulutuskeskuksen kirjoissa tai komennustehtävissä palvelleilta rintamamiehiltä on tunnus kuitenkin eväty. Tämän on selitetty johtuvan ministeriössä aikoinaan tehdystä päätöksestä, että koulutuskeskuksissa vuonna 1944 palvelleille miehille ei tunnuksia myönnetä. Tämä suullisesti tehty päätös on aiheuttanut syrjintää mm. siten, että esimerkiksi vuonna 1944 palvelukseen määrätty ja nostomiehinä palvelleet miehet jaettiin tunnuksen saaviin ja tunnusta ilman jääviin siten, että mm. vuonna 1944 desantti- ja karkurietsinnöissä mukana olleille ei ole tunnuksia myönnetty.

Vuonna 1926 syntyneet miehet kutsuttiin vuonna 1944 palvelukseen siten, että vuoden alkupuolella syntyneet kutsuttiin palvelukseen helmikuussa ja jälkipuoliskolla syntyneet huhtikuussa. Näitä nostomiehiä oli yhteensä 24 500. Näistä miehistä on kolmannes kuollut, toinen kolmannes on saanut rintamasotilastunnuksen ja viimeinen kolmannes eli noin 8 000 miestä on edelleenkin ilman tunnusta.

Kyseisen ikäluokan rintamasotilastunnuksen myöntämisessä on esiintynyt selviä ristiriitaisuuksia. Tämä johtuu lähinnä kahdesta eri syystä. Joissain aselajeissa, kuten esimerkiksi ilmatorjunta- ja rannikkojoukoissa, nostomiehet koulutettiin peruskoulutusvaiheen jälkeen aselajikoulutuksena tuliasemissa, jolloin heidän on tullut osallistuneen taisteluun ja tunnus on myönnetty, vaikka tietävästi yksikään kyseisistä patereista ei avannut lainkaan tulta vihollista kohti. Ilmavoimissa palvelleet 3 700 miestä ja 2 700 merivoimissa palvelutta nostomiestä tulkittiin puolestaan asetuksen 772/1969 mukaisissa erikoisjoukoissa palvelleiksi ja tunnus on myönnetty riippumatta siitä, oliko heillä missään vaiheessa palvelustaan kosketusta viholliseen.

Loppu ikäluokasta palveli siis koulutuskusken joukoissa eri puolilla Suomea. Näistä miehistä merkittävä osa on jäänyt ilman tunnusta, koska koulutuskeskukset olivat kotijoukkojen esikunnan alaisia eivätkä näin ollen kuuluneet asetuksessa rajattuihin rintamavastuussa olleisiin joukkoihin. Asia ei ole kuitenkaan näin yksinkertainen. Koulutuskeskuksissa palvelleita nostomiehiä käytettiin desanttien takaa-ajoon ja

rintamakarkureiden kiinni ottamiseen. Näissä tehtävissä jouduttiin joskus turvautumaan myös tuliaseisiin, jolloin näiden miesten osalta palvelus on ilman epäilystä ollut rintamasotilastunnukseen oikeuttavaa.

Ongelmaksi onkin koulutuskeskusten kohdalla muodostunut se, että lähes kaikki koulutuskeskusten komppanioiden sotapäiväkirjat päättyvät vuoden 1943 lopulla. Näin ollen puheena olevan vuonna 1926 syntyneen, vuonna 1944 palvelukseen astuneen ikäluokan osalta todisteita tunnuksen oikeuttavista palvelutehtävistä ei löydy. Tällaiset merkinnät olisivat välttämättömiä todisteiksi tunnusta hakeville veteraaneille varsinkin, kun heidän kohdallaan ei ole hyväksytty rintamanaisten kohdalla kelpuutettua "toverinäyttöä" eli toisen paikalla olleen todistusta. Kaiken kukkuraksi koulutuskeskusten välillä on sotapäiväkirjojen kattavuudessa eroja, sillä mm. panssaritorjuntakoulutuskeskuksessa ja muutamassa muussakin on kirjoja pidetty sodan loppuun saakka, mutta esimerkiksi Nurmeksen koulutuskeskuksessa K25:ssä päiväkirjat loppuvat vuoteen 1943 ja desantintorjuntaoperaatioista ja niihin osallistuneista ei merkintöjä löydy. Nurmeksen koulutuskeskuksen kohdalla päiväkirjoissa on tavanomaista pahempi "musta aukko".

Kun kaikesta edellä esitetystä käy kiistatta ilmi se, että rintamasotilastunnuksia on vuonna 1926 syntyneille, vuonna 1944 koulutuskeskuksiin palvelukseen astuneille miehille myönnetty ristiriitaisin ja puutteellisinkin perustein samalla, kun toisille nk. toverinäytön perusteella tunnuksen oikeutetuille ei ole myönnetty tunnusta vuoden 1943 jälkeisten sotapäiväkirjojen puutteellisuuden tai täydellisen paikkansa pitämättömyyden takia, ja kun vielä eri koulutuskeskuksissa palvelleet miehet ovat tämän takia joutuneet keskenään eriarvoiseen asemaan, tulisi oikeudenmukaisuuden toteutumiseksi myöntää tunnus lopuillekin vuonna 1926 syntyneille veteraaneille joko automaattisesti tai hyväksyen naisveteraanien tapaan nk. toverinäyttö. Vuonna 1926 syntyneet nostomiehet olivat osa kenttäarmeijamme ja muodostivat paineen alla taistelevan armeijamme viimeisen reservin, minkä

vuoksi ikäluokka olisi saatava kattavasti ja tasa-arvoisesti rintamasotilastunnuksen piiriin.

Suomi on liittyttyään vuonna 1990 ihmis-oikeussopimukseen sitoutunut samalla siihen, ettei se harjoita syrjintää. Tasa-arvovaltuutettu on myös kannanotossaan 2.3.1998 katsonut, että syrjintää on tapahtunut tunnusasioiden käsitteilyn yhteydessä naisten ja miesten välillä viimeksi mainittujen vahingoksi. On myös mahdollista, että samanlaista syrjintää on tapahtunut mm. eri aselajeihin tai eri joukko-osastoihin kuuluneiden, jopa samaan joukko-osastoonkin kuuluneiden miesten välillä. Pelkästään tässäkin tasa-arvolakia rikkovasta seikasta johtuen tunnusasioita koskevaa lainsäädäntöä ja muuta säännöstöä tulisi pikaisesti tarkistaa. Lisäksi eduskunnan oikeusasiamies on kahteen otteeseen vuosina 1998 ja 2001 todennut päätöksissään, että tunnusten myöntämisessä on ollut yhdenvertaisuusongelmia ja niiden korjaaminen on poliittisten päättäjien velvollisuus. Myös valtioneuvoston apulaisoikeuskansleri on vuonna 1999 päätöksessään esittänyt, että tasa-arvolain mukaan rintamapalvelustunnuksen epäkohta sukupuolten välillä korjattaisiin lainsäädännöllä sellaiseksi, ettei naisia ja miehiä aseteta eriarvoiseen asemaan tunnuksen ja sen eläke-etuuksien suhteen, kuten tapahtui sotilaiden joutuessa evakointitehtäviin. Hän kiirehti selvitystyön tekemistä sotiin osallistuneiden veteraanien korkean iän takia. Mainittakoon vielä, että tasa-arvolaisa on lisäksi hyvitysehto.

Mainitun asetuksen (772/1969) mukaan eri aselajeihin kuuluneet miehet ovat joutuneet tunnuksen saamisen suhteen eriarvoiseen asemaan. On myös todennäköistä, että vuonna 1944 palvelukseen astuneiden silloisesta palveluksesta on otettu heidän uusiin, vuosina 1946—1947 tapahtuneen palveluksensa mukaisiin sotilaspasseihinsa ja muihin asiakirjoihin vain pelkät henkilötiedot ilman merkintää sodanaikaisista tehtävistä. Tästä johtuen heidän desantti- ja karkurietsiskelynsä ym. tunnuskelpoista palvelua tuottaneet tehtävänsä puuttuvat heidän sotilaspasseistaan. Tämä on tullut ilmi vuonna 1926 syntyneiden miesten keskuudessa tehdyn tutkimuksen ansiosta. Lakialoitteella halutaan

oikaista em. vääryyksiä niin, että vuonna 1944 palvelukseen astuneet miehet sekä muut sotatehtävissä olleet, edelleen ilman tunnusta olevat miehet saavat heille kuuluvan rintamasotilastunnuksen. Käsitksemme mukaan myöskään veteraanijärjestöt eivät enää vastusta tässä lakialoitteessa esitetyn mukaisen lain hyväksymistä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

rintamasotilastunnuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Rintamasotilalle annetaan rintamasotilastunnus sen mukaisesti kuin tässä laissa säädetään.

Rintamasotilaalla tarkoitetaan sellaista henkilöä, joka on Suomen kansalaisena osallistunut, tai joka nyt on Suomen kansalainen ja on osallistunut vuosien 1939—1945 sotien aikana puolustusvoimien joukoissa varsinaisiin sotatoimiin reserviläisenä, nostomiehenä, vapaaehtoisena tai vakituisessa palveluksessa olevana. Varsinaisiin sotatoimiin osallistuneeksi katsotaan henkilö, joka on todistettavasti osallistunut taisteluihin rintamavastuussa olleen sotatoimiyhtymän joukoissa tai rintamaolosuhteisiin verrattavissa sotatehtävissä. Rintamasotilaaksi katsotaan myös sotilasvammalain soveltamisalan laajentamisesta annetun lain (390/1956) 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu henkilö.

Rintamaolosuhteisiin verrattavissa tehtävissä katsotaan toimineen vuonna 1944 sotatoimiin kutsutut asevelvolliset, myös koulutuskeskuksissa palvelleet.

2 §

Rintamasotilastunnuksen antaa hakemuksella sen sotilasläänin esikunta, jonka valvontaan hakija kuuluu tai on viimeksi kuulunut. Hakemus on tehtävä viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2005.

3 §

Tarkemmat säännökset rintamasotilastunnuksesta annetaan asetuksella.

4 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Helsingissä 26 päivänä maaliskuuta 2003

Raimo Vistbacka /ps
Timo Soini /ps
Tony Halme /ps